

AZ NTMIR MÁGNESZALAGOS BIBLIOGRÁFIAI ADATCSERE-FORMÁTUMÁRÓL*

Gerő Péter—Skripkin, V. A.

Országos Széchényi Könyvtár—Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ

Bevezetés

Az információs rendszer közvetítő szerepet tölt be az emberi tevékenység dokumentumokban rögzített eredményei és ezek felhasználói között. Elsődleges feladata annak biztosítása, hogy a felhasználók a lehető legracionálisabb módon választhassák ki a nekik szükséges dokumentumokat, és hogy e dokumentumokat megkaphassák.

Az információs rendszer hagyományosan a *dokumentum leírásával* tájékoztatja a felhasználókat a dokumentumokról és kiválasztásuk lehetőségeiről.

A leírás a dokumentum modellje, amelyet meghatározott szabályok szerint kell létrehozni. Az a célja, hogy a felhasználó dönthessen a dokumentum használhatóságáról, megtalálhassa és megkaphassa azt.

Egy dokumentum leírására viszonylag kis szellemi munkát kell fordítani, de e munka jelentős méreteket ölt, ha e műveletet a dokumentumok millióira és — a különböző országok nagyszámú információs rendszereiben — többszörösen végezzük el.

Ez a „tisztán” gazdaságossági tényező, valamint a felhasználói szükségletek mind teljesebb kielégítésére való törekvés magyarázzák azt aényt, hogy a *dokumentumok egységesített leírásának* problémája már több éve áll a különböző szintű információs rendszerek és a dokumentációs tevékenység kérdéseivel foglalkozó nemzetközi szervezetek figyelmének központjában.

Általánosságban elmondható, hogy a leírás különböző területein a szabványosításnak figyelembe kell vennie a különböző dokumentumokat felhasználó csoportok sajátosságait, valamint a dokumentációs szolgáltatásoknál felhasznált szoftver és hardver lehetőségeit [1].

Az információcsere (és következőképpen a leírás egységesítése) az olyan rendszerek között lehet a leghatékonyabb, amelyek hasonló dokumentumgyűjteményekkel, hasonló leírási szabályokkal rendelkeznek, és közel

azonos felhasználói csoportokat szolgálnak ki. Azonos szabályok kidolgozása révén a dokumentum adatainak tükrözése egységesíthető a leírásban. E szabályokat a rendszeren belül és a rendszerek között be kell tartani.

A számítógépek alkalmazása az információs tevékenység ésszerűsítésére és a tájékoztatási szolgáltatások körének bővítésére új szempontokat vetett fel a dokumentumleírás területén, mivel a géppel olvasható dokumentumleírással szemben szigorúbbak a követelmények.

1. A csereformátum elemei

Az 1. ábrán egy folyóiratcikk referáló folyóiratban közölt hagyományos leírása látható.

- 1 007.52
- 2 00155GS84-81 3 Jellemzők meghatározása számítógéppel munkadarab-markoló tervezéséhez.
- 4 Rechnerunterstützte Ermittlung von Kengrößen zur Auslegung von Werkstückgreifern / Michaelis, D. Konstruktion 35.k. 6.sz. 1983. p.229-237. á.10 t.1 h.25
- 5 Az iperi robotok egyik lényeges része a befogást megvalósító egység. Ezek működését automatikusan oldják meg, előzőleg betáplált programoknak megfelelően. Kiszériás termelésben alkalmazott megoldásokkal foglalkozik. Ismerteti a szerkesztést lehetővé tevő és megkönnyítő számítási munkát, melyet gépi uton végeznek el. Megadja a figyelembe veendő paramétereket. Számításba veszi a fellépő erőket, deformációkat is.
- 6 d. ipari robot, megfogószerkezet, számítógépes tervezés

1. ábra Folyóiratcikk leírása

1 — ETO-jelzet	4 — bibliográfiai leírás
2 — téfelszám	5 — referátum
3 — a cikk címének fordítása	6 — keresőkép

* A cikk megállapításai a szerzőknek az NTMIK-ben végzett közös munkája eredményeit tükrözik.

A géppel olvasható (például: mágnesszalagos) dokumentumleírás *rekordot*, pontosabban bibliográfiai rekordot alkot, amelyet

szerkezete, vagyis a rekord logikai szervezése, a rekord tényleges tartalmát képező adatelemek értéke (vagyis maguk az adatok) és az adatelemek azonosítója, valamint

a gépi reprezentáció jellemez.

A *formátum* fogalma nem más, mint ezeknek a jellemzőknek a meghatározása.

Mivel a mágnesszalagos bibliográfiai adatcsere esetében az egységesítés kiemelkedő fontosságú, helyénvaló, ha a mágnesszalagos csereformátumról beszélve a rekord szerkezetével, a leírás adatelemeinek körével, tartalmával és közlésmódjával, valamint kódolásukkal kapcsolatos, különböző szinten (nemzeti, nemzetközi) elért egyezményeket értjük ez alatt.

2. Rekordszerkezet

A mágnesszalagos bibliográfiai rekordok különböző szerkezetűek lehetnek. Közös vonásuk, hogy a leírás elemeit minden rekordszerkezetben egyértelműen azonosítani lehet.

A bibliográfiai rekord alapját az *adatmezők* (data fields) képezik, amelyek a leírás különböző elemeinek értékeit tartalmazzák. Az adatmezők meghatározott helyet foglalhatnak el a rekordon belül, elejüket és végüket előre megadott pozíciók határozzák meg. Az ilyen (pozíciós) adatmezőbe olyan adatelemek (data element) kerülnek, amelyek hossza állandó.

Az *adatelemek* a leírás legkisebb logikai egységei, többségük változó hosszúságú, és így nem lehetnek pozíciós elhelyezésűek. Az ilyen adatelemek helyét a rekordon belül az őket tartalmazó adatmező kezdő pozíciója határozza meg.

Ahhoz, hogy a leírás különböző elemeit (cím, szerző stb.) tartalmazó adatmezőket meg lehessen különböztetni, az adatmezőket *azonosítóval* (content designator) látják el.

Egy adatmezőben a leírás egy vagy több különböző elemének értéke helyezhető el, attól függően, hogy a rekordon belül lineáris vagy hierarchikus az adatelem-szervezés. A rekordszervezés módja, valamint a pozíciós adatmezők alkalmazása a feladattól – meghatározott adatelemek szerinti keresés, sorbarendezés, válogatás stb. – függ.

A *bibliográfiai rekord* összetevői a következők:

- a rekord egészét jellemző adatokat tartalmazza az ún. rekordfej (record label),
- a leírás elemeit tartalmazó adatmezők (data fields),
- az adatmezők elhelyezkedését azonosító mező, az ún. mutató (directory).

A 2. *ábra* a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszerben (NTMIR) elfogadott két rekordszerkezetet mutatja be. Egyikük (a) teljesen megfelel a Nemzetközi Szabványosítási Szervezet (International Organization for Standardization, ISO) által elfogadott szerkezetnek, a másikat (b) a Csehszlovák Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ (UVTEI) dolgozta ki a Chemical Abstracts Service (CAS) által alkalmazott szerkezet alapján. A két szerkezetet az NTMIR normatív–műszaki dokumentumai szabályozzák: az NTP MCNTI 1–82 [2] és az NTP MCNTI 2–74 [3].

A két szerkezet összehasonlítása azt mutatja, hogy megengedik egymás bizonyos sajátosságainak figyelembevételét, éppen azokat, amelyeket előnyként szokás felhozni a másik szerkezettel szemben. Például, az NTP MCNTI 1–82 szerinti szerkezet mutatótételében (directory entry) található „alkalmazáskor meghatározandó rész” (implementation defined part) felhasználható az adott adatelem kódolási módjának vagy akár az adatelem tartalmának közlésére is közvetlenül a mutatótételben. Ha nem alkalmazzuk az indikátorokat és almező-azonosítókat, akkor *lineáris adatelem-szervezésre* térünk át. Az NTP MCNTI 2–74 szerinti szerkezetnek az NTP MCNTI 1–82 szerinti szerkezetben történő ábrázolására mutat egy lehetőséget a 3. *ábra*. Az NTP MCNTI 1–82 szerinti szerkezetben szintén megengedhető a rekordfej és a mutató fixpontos bináris ábrázolása.

Hasonlóképpen, az NTP MCNTI 2–74 mutatójának tartalék-mezőit felhasználhatjuk az indikátorok és almező-azonosítók hosszának meghatározására, és így lehetségessé válik az adatelemek hierarchikus szervezése a rekordon belül. A mutatótételben a mezőre vonatkozó kiegészítő információ megadásához felhasználható a hívójel (tag) egy része, melyet az NTP MCNTI 2–74 három bájttal hosszúságúnak határoz meg, vagy minden mutatótételhez csatlakoztatható egy „alkalmazáskor meghatározandó rész”, melynek hossza 8 bájttal vagy ennek többszöröse. Az NTP MCNTI 1–82 szerinti szerkezet sajátosságainak az NTP MCNTI 2–74 szerinti szerkezetben történő ábrázolását lásd a 4. *ábrán*.

A bemutatott példák illusztrálják, hogy az NTMIR-ben elfogadott rekordszerkezetek bizonyos változtatásokkal különböző rekordszervezési változatokká alakíthatók át. Következésképpen valamelyik szerkezet előnyben részesítésének kérdése csak akkor lényeges, ha a csereformátum szerkezete és az információs rendszer programcsomagjai által meghatározott ún. „belső” formátum szerkezete – a gazdaságossági szempontokat is szem előtt tartva – egybeesik, vagy az átalakítások szempontjából minimális az eltérés.

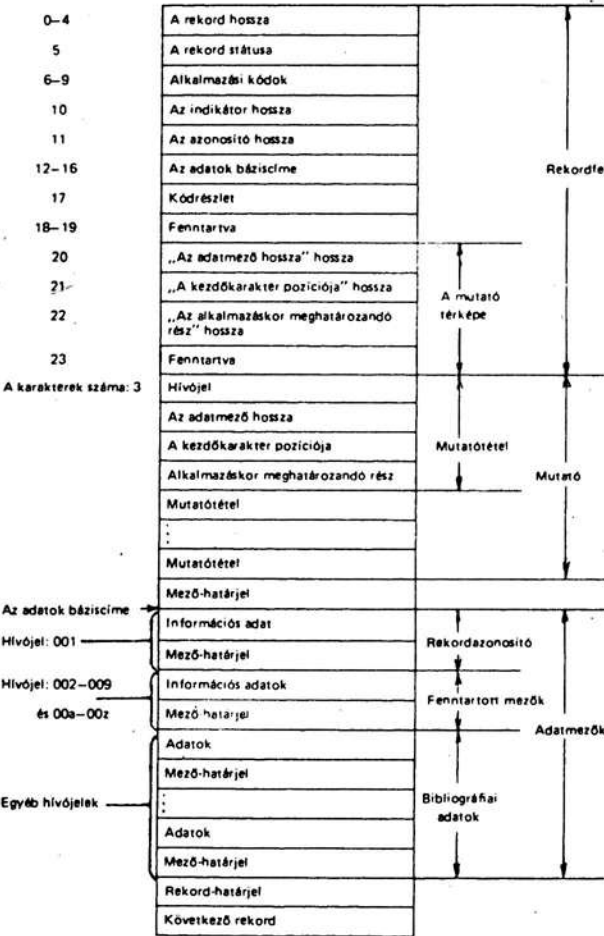
Ha ez a szempont nem döntő, akkor a szerkezet megválasztásánál a következő szempontokat célszerű mérlegelni:

- mennyire felel meg az adott szerkezet a nemzetközi kompatibilitás követelményeinek;
- mennyire terjedt el az adott szerkezet a különböző információs rendszerek és szolgáltatások közötti bibliográfiai adatcserében;
- melyik szerkezetet tartják előnyösebbnek a bibliográfiai információt géppel olvasható formában előállító és terjesztő intézmények.

Jelenleg az NTMIR számára inkább az NTP MCNTI 1–82-ben meghatározott rekordszerkezet felel meg.

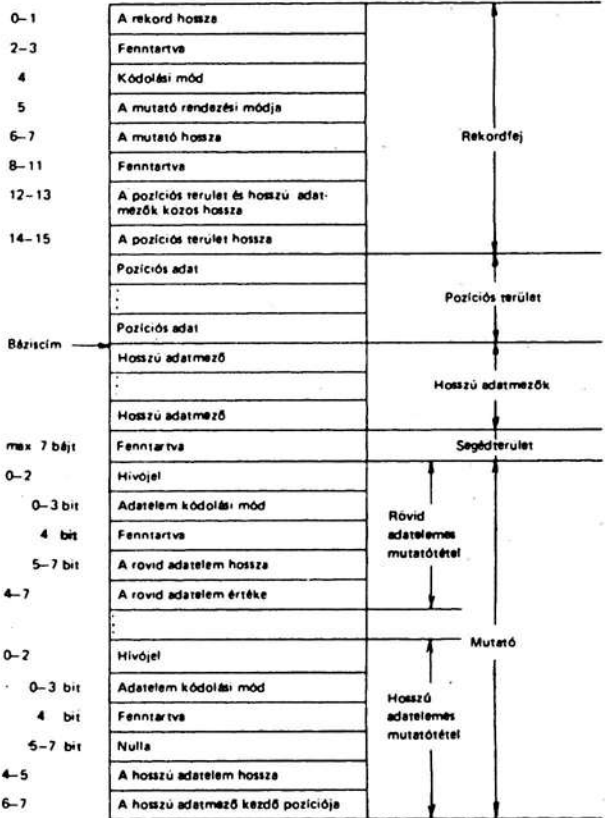
Bár a rekordszerkezet megválasztása fontos a bibliográfiai adatcserénél, mégis a csere lehetőségét és racionalitását a csereformátum tartalma és adatainak közlés-módja (a csereformátum szemantikája) határozza meg.

Karakterozíciók

a) NTP MCNTI 1–82

Bájt

b) NTP MCNTI 2–74

2. ábra Rekordszerkezetek

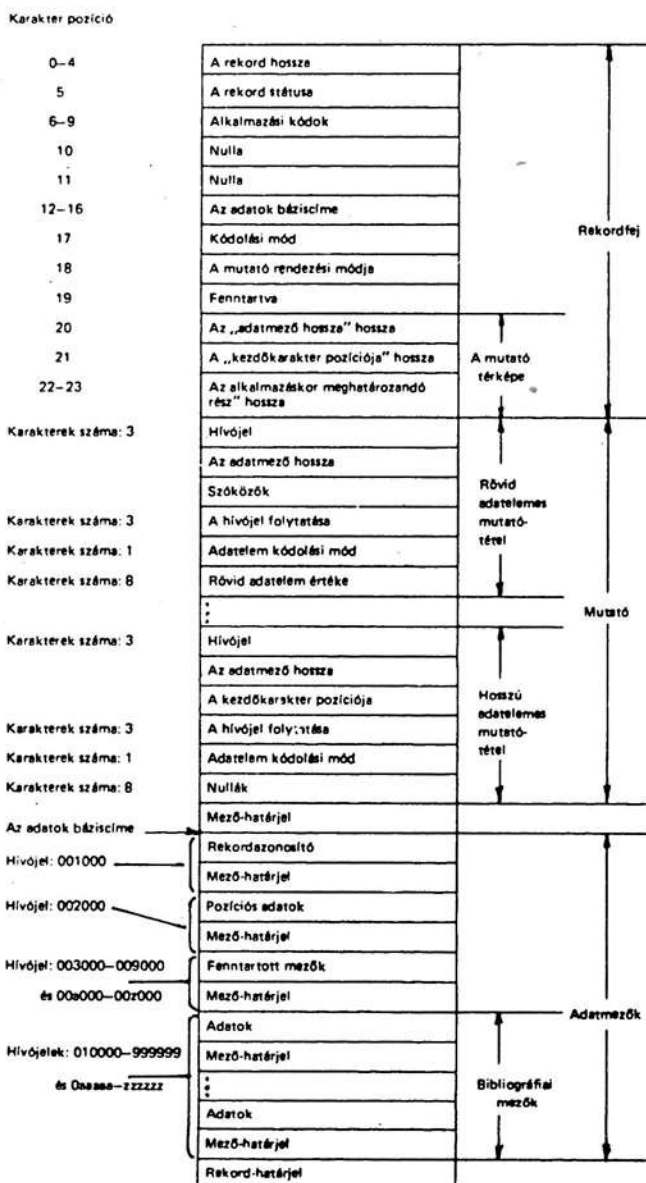
3. A rekordok tartalma és közlésmódja

A leírás a dokumentumot jellemző adatelem-értékek összessége.

A rekordban minden adatelem mind értékével, mind azonosítójával szerepel. A különböző dokumentumok leírása különböző adatelemeket tartalmazhat. E különbségeket a dokumentumok eltérő fizikai formája (folyóirat, cikkgyűjtemény stb.), a dokumentumok eltérő fajtái (szabadalmi vagy normatív–műszaki dokumentum stb.)

vagy más jellemzők okozzák. Ezeket meg kell különböztetni ahhoz, hogy a leírás biztosíthassa a dokumentum visszakeresését (a bibliográfiai adatok alapján) és a felhasználók tájékoztatását a dokumentum tartalmáról (a keresőkép, a referátum alapján stb.).

Következésképpen a bibliográfiai rekord tartalma szorosan összefügg a dokumentumok osztályozásával, mivel minden osztálynak meghatározott adatelemcsoport felel meg.

3. ábra Az NTMIK NME 2-74 szerkezetének tükrözése az NTMIK NME 1-82 szerkezetében

3.1 Dokumentumfajták

A bibliográfiai rekordok használhatósága jelentős mértékben függ attól, hogy a rekordok milyen teljességgel tartalmazzák a dokumentum azon jellemzőit, amelyekre a felhasználóknak szükségük van.

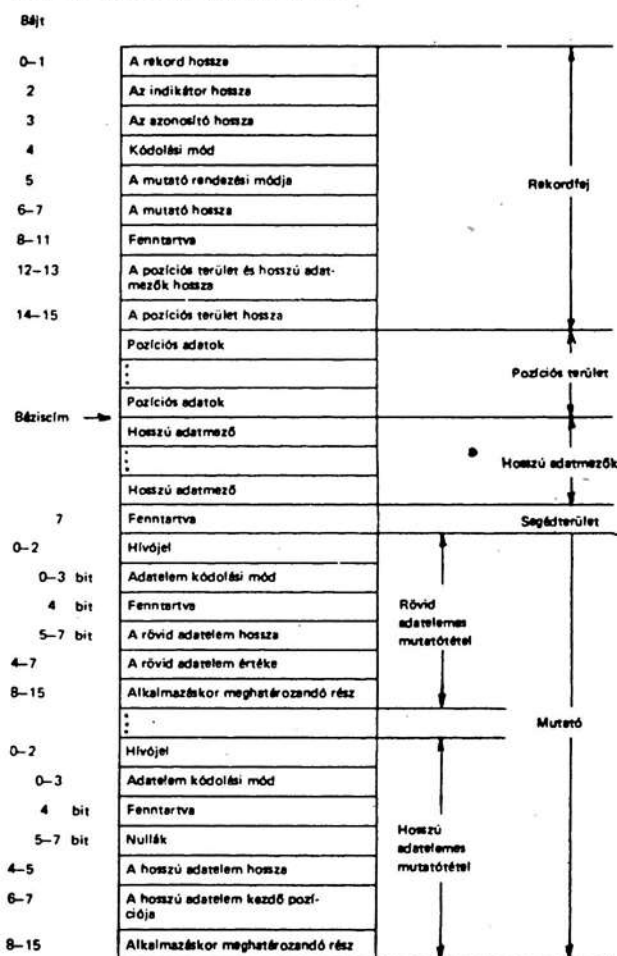
A szellemi és anyagi ráfordítások csökkentése céljából a dokumentumokat a különböző intézményeknél egyeztetett szabályok szerint kell leírni. Általánosságban a leírás a dokumentum jellemzőinek (adatelemeinek) értékeit tartalmazza, amelyek a következő csoportokba sorolhatók [4]:

- a dokumentum általános jellemzőit (dokumentumfajta, fizikai forma stb.) tartalmazó adatelemek;
- bibliográfiai azonosítást szolgáló adatelemek (cím, szerző stb.);
- a dokumentum tartalmára vonatkozó adatelemek (keresőkép, referátum stb.);
- a dokumentum beszerzésére és tárolására vonatkozó adatok (tárolási hely, raktári jelzet stb.).

Ahhoz, hogy a bibliográfiai leírást megfelelően alkalmazhassuk, tartalmaznia kell a minimálisan szükséges adatelem-készletet. Természetes, hogy a „minimálisan szükséges” adatelem-készlet fogalma szorosan függ a mindenkori feladatoktól.

A dokumentumot jellemző összes adat felsorolása igen terjedelmes. A leírás feldolgozásának és közlésének jobb szervezése érdekében a dokumentumok halmazát *osztályokra* bontjuk. Minden osztálynak megfelel az adatelemek egy bizonyos készlete, amelyet az adott osztályba tartozó dokumentumok leírására használunk.

A dokumentumok osztályba sorolásánál (jelenleg ez egyezség kérdése) a különböző dokumentumok feltételes ekvivalencia-csoportba kerülnek.

4. ábra Az NTMIK NME 1-82 szerkezetének tükröződése az NTMIK NME 2-74 szerkezetében

Az egy feltételes ekvivalencia-csoportba tartozó dokumentumok egyikének megnevezését választjuk a csoport nevének.

A MEKOF-1 (az NTMIR keretében mágnesszalagon az NTP MCNTI 1-82 által meghatározott rekordszerkezetű bibliográfiai adatok cseréjére szolgáló nemzetközi csereformátum) a következő dokumentumfajtákat különbözteti meg:

- a) eseti kiadványok (könyvek), ha azok nem sorolhatók a c-g pontokban megjelölt dokumentumfajtákhoz (EK);
- b) időszaki kiadványok, ha azok nem sorolhatók a c-g pontokban megjelölt dokumentumfajtákhoz (IK);
- c) kutatási és fejlesztési jelentések (KJ);
- d) disszertációk (DI);
- e) szabadalmi dokumentumok (SZ);
- f) normatív-műszaki dokumentumok (ND);
- g) gyártmányismertető-k-vállalati irodalom (GY);
- h) cikkek (CI)*.

A felsorolt dokumentumfajtáknak a leírásukhoz szükséges meghatározott körű adatelem-halmazok felelnek meg.

Ugyanakkor az egy dokumentumfajtán belüli dokumentumok adatelemei között mégis csak lehet különbség, aszerint, hogy egy dokumentum egy vagy több fizikai egységből áll. Az esetek többségében bizonyos fajtájú dokumentumok azonosítása lehetetlen anélkül, hogy ne közöljünk adatokat arról a dokumentumról, amelynek része a leírandó dokumentum (a leírás tárgya).

A más dokumentumok fizikai részét képező dokumentumok és az önálló dokumentumok vagy dokumentumcsoportok megkülönböztetésére hagyományosan a leírás bibliográfiai szintjének fogalmát használjuk.

Az 1. táblázatban ismertetjük a MEKOF-1 formátumban elfogadott leírási szinteket, alkalmazási területeik meghatározásával.

A dokumentumfajták és a bibliográfiai szintek kombinációjával (a továbbiakban: dokumentum-alfaj) egyértelműen meghatározott adatelemkészletek állapíthatók meg.

A dokumentumok leírásánál gyakran kerülünk szembe azzal a problémával, hogy a leírás tárgya kapcsolatban áll más dokumentumokkal, amelyek maguk is lehetnek a leírás tárgyai, és amelyek egyes adatait meg kell adni a leírásban. Például egy részcímmel nem rendelkező időszaki kiadványban közölt cikk leírásánál a rekordban a cikk adatain kívül nemcsak az időszaki kiadvány adott kötetének vagy füzetének adatait, hanem az időszaki kiadvány egészének néhány adatát is meg kell adni. Ha egy recenziót írunk le, amely egy eseti kiadványról (könyvről) készült és egy időszaki kiadvány valamely füzetében jelent meg, akkor a recenzió, az

időszaki kiadvány adott füzeté és az időszaki kiadvány egészének adatain kívül megadhatók bizonyos adatok az ismertetett eseti kiadványról is.

1. táblázat

A MEKOF-1 formátumban elfogadott leírási szintek

Kód	A leírás bibliográfiai szintje	Alkalmazás
0	Időszaki	Egymást követő részekben megjelenő, rendszerint sorszámozott vagy időrend szerint megjelölt és előre nem meghatározott ideig kiadásra kerülő dokumentumok leírására
1	Többkötetes-monografikus	Meghatározott számú (egynél több) fizikai egységben megjelent vagy megjelenő dokumentum leírására
2	Egykötetes-monografikus	Egyetlen fizikai egységben megjelent dokumentum (beleértve a többkötetes kiadványok egyes kötetét) leírására
3	Analitikus	Olyan dokumentum leírására, amely bibliográfiai azonosításhoz hivatkozni kell egy másik, e dokumentumot fizikai részként tartalmazó dokumentumra

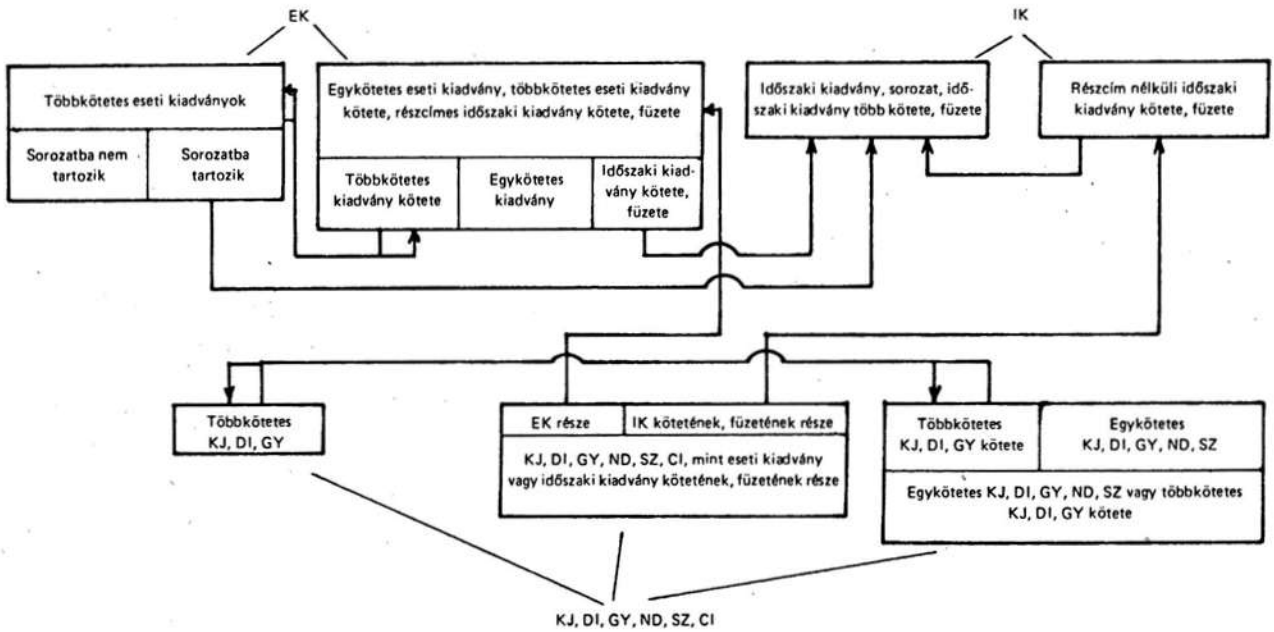
Az 5. ábra a dokumentum-alfajok feltételes megnevezéseit, valamint a különböző alfajokhoz tartozó dokumentumok közötti leggyakoribb kapcsolatokat ábrázolja.

Az e problémakörhöz tartozó kérdéseket a MEKOF-1 csereformátum *alrekordok* (logikai adatelem-csoportok) kialakításával oldja meg. Egy alrekord – az elsődleges – tartalmazza a leírás tárgyának adatait, más – másodlagos – alrekordok a leírás tárgyhöz kapcsolódó dokumentumok adatait.

A MEKOF-1 csereformátumban az adatelemeknek meghatározott alrekordokhoz tartozását a mutatótétel „alkalmazáskor meghatározandó részének” első karaktere jelzi. A pozíció 0 értéke azt jelzi, hogy az adatelem az elsődleges alrekordhoz – a leírás tárgyához – tartozik. Az 1-8 értékek csak a 2. táblázatban közölt másodlagos alrekord-típusokhoz használhatóak. E táblázat megmutatja, hogy mely másodlagos alrekordok közlése kötelező a rekordban annak függvényében, hogy milyen dokumentum-alfajhoz tartozik a leírás tárgya.

A bibliográfiai leíráshoz nem tartozó (ilyenek a dokumentum tartalmát tükröző, a hozzáférési adatokat tartalmazó stb.) adatelem-csoportok elsősorban a leírást végző információs rendszer konkrét feladatával kapcsolatosak. A dokumentumról közölhetők olyan adatok is,

* Az EK és IK azon részei, amelyek nem sorolhatók a KJ, DI, SZ, ND vagy GY fajtákhoz.

5. ábra A dokumentum-alfajtak feltételes megnevezései és a dokumentumok közötti főbb kapcsolatok

amelyek a dokumentum fizikai formájára, tárolási feltételeire vonatkoznak.

A dokumentum leírása tartalmazhatja a dokumentum referátumát vagy annotációját, valamint keresőképét az információs rendszerben alkalmazott információkereső nyelven.

A felsorolt csoportokhoz tartozó adatelemek azonosak a különböző alfajokhoz tartozó dokumentumok esetében, és felhasznált készletüket a rekordot létrehozó információs rendszer határozza meg.

3.2 Az adatelemek státusa

A leírás és így a géppel olvasható rekord adatelem-készlete egyértelműen kapcsolódik a dokumentum alfajához, de még ez esetben is nagy az egyes dokumentum-alfajok adatelem-készlete.

A dokumentum azonosítása vagy tartalmának közlése külön-külön megvalósítható a megfelelő alfajta nem teljes adatelem-készletéből is. A különböző információs rendszerekben egy és ugyanazon dokumentum-alfajok leírásához a lehetséges adatelem-halmaz különböző rész-halmazai kerülhetnek felhasználásra.

E tényt a csereformátumban úgy veszik figyelembe, hogy az egyes dokumentum-alfajoknál alkalmazható adatelemeket két csoportra – a kötelező és a nem kötelező státusú adatelemekre – tagolják.

A kötelező adatelemek – a feldolgozott dokumentumból vagy más forrásból kapott – értékeit a rekordban mindig meg kell adni. Egy információs rendszerben azok az adatelemek kötelezőek, amelyek a rendszer létfenttartásának elvégzését biztosítják.

Az adatelemek kötelezőségéről a kidolgozandó csereformátumot felhasználó információs intézmények döntenek előzetes megállapodások alapján.

Egy és ugyanazon alfajhoz tartozó dokumentumok esetében az egyes kötelező adatelemekből nem kötelező adatelemek válhatnak, ha az adott dokumentumot nem a leírás tárgyaként, hanem a leírás tárgyához kapcsolódó dokumentumként írjuk le.

A nem kötelező adatelemeket is egységesíteni kell a csereformátumban, mind tartalmuk, mind közlés módjuk szerint.

A csereformátum nem kötelező adatelemei egyes információs rendszerekben (például az NTMIR valamely alrendszerében) kötelezővé tehetők. Az olyan adatelemek, amelyek csak a rekordot készítő információs rendszer részére szükségesek, a csereformátumban nem közölhetők.

3.3 Az adatelemek azonosítója és csoportosítása

Az adatelemek értékének azonosításához nem megnevezéseket, hanem azonosítókat (content designator) alkalmazunk.

Az – általában – alfanumerikus karakterekből álló adatelem-azonosítót a hívójel, az indikátor és az almező-azonosító együttese [4] vagy csak a hívójel [5] képezi.

Az adatelem-azonosítót alkotó karaktereknek értelmezést tulajdonítva az adatelemek logikai csoportjai hozhatók létre, amelyek felhasználhatók az egyes adatelemek, illetve adatelem-csoportok visszakeresésére vagy

2. táblázat

A MEKOF-1 cseréformátumban használatos
alrekord-típusok

A leírás tárgya	A leírás tárgyához kapcsolódó dokumentum, amely adatait a másodlagos alrekordokban közölni kell	Az alrekord kódja
Egy kötetes eseti kiadvány vagy rész-címes időszak kiadvány számának (kötetének) része (CI, KJ, DI, SZ, ND, GY)	Egykötetes eseti kiadvány vagy rész-címes időszak kiadvány száma (kötete)	1
Nem rész-címes időszak kiadvány számának (kötetének) része (CI, KJ, DI, SZ, ND, GY)	Nem rész-címes időszak kiadvány száma (kötete)	2
	Időszak kiadvány	3
Többkötetes kiadvány kötetének része (CI, KJ, DI, SZ, ND, GY)	Többkötetes kiadvány kötet	4
	Többkötetes kiadvány	5
Többkötetes kiadvány (EK, KJ, DI, GY) önálló kötete	Többkötetes kiadvány	6
Sorozatba tartozó eseti kiadvány	Sorozat (időszak kiadvány)	7
Nem rész-címes időszak kiadvány (IK) száma (kötete)	Időszak kiadvány	3
Többkötetes kiadvány (EK, KJ, DI, GY)	Többkötetes kiadvány önálló kötetei	8

azonosítására. A 3. táblázatban a MEKOF-1 és MEKOF-2 cseréformátumok hívójelei segítségével képzett adatelem-csoportok megnevezéseit közöljük.

A rekord adatelemeinek fizikai csoportosítása azzal érhető el, hogy egy adatmezőn belül közöljük őket. Az adatmezőkön belül az adatelemeket az indikátorok és almező-azonosítók értékei különböztetik meg, és a megfelelő határjelek (separator) választják el.

A cseréformátumokban alkalmazott adatelemek és státusuk felsorolására a táblázatos ábrázolási mód a legáttekinthetőbb. A MEKOF-1 cseréformátum ilyen táblázatának részletét ismerteti a 4. táblázat.

3. táblázat

A MEKOF-1 és MEKOF-2 cseréformátumok hívójelei
segítségével képzett adatelem-csoportok megnevezései

A feltételes adatelem-csoport megnevezése	MEKOF-1		MEKOF-2	
	A hívójel első pozíciójának értéke	A feltételes adatelem-csoport megnevezése	A hívójel második pozíciójának értéke	A feltételes adatelem-csoport megnevezése
Azonosító adatok	0	Rendszeradatok	0	
Kódolt információ	1	Általános adatok	1	
Bibliográfiai leírás	2	Egyéni szerző	2	
Megjegyzések	3	Testületi szerző	3	
Kapcsolat	4	Fenntartva	4	
Egyéb címadat	5	Címek	5	
Tartalmi adatok	6	Fenntartva	6	
Szellemi felelősség	7	Egyéb bibliográfiai adatelemek	7	
Fenntartva	8	Fenntartva	8	
Beszerezési és tárolási adatok	9	Fenntartva	8	
		Osztályzórendszerek	9	
		Deszkriptoros információkereső nyelvek		A
		Természetes nyelvű tartalmi közlés		B
		Fenntartva		C
		Beszerezési adatok		D
		Tárolási adatok		E
		Szabaddon felhasználható		F

3.4 Az adatelemek közlésmódja

A leírás tartalmának egyöntetű közlését a rekord összeállítói úgy biztosítják, hogy egységes szabályok alapján határozzák meg és közlik az adatelemek értékét. E szabályok képezhetik a cseréformátum részét, vagy készülhetnek külön normatív-műszaki dokumentumként, amelyet a cseréformátummal azonos vagy szélesebb körben alkalmaznak.

A cseréformátum rendeltetésszerű használatához minden adatelemhez rögzíteni kell:

- az adatelem azonosítóját (hívójel-indikátor-almező azonosító, vagy hívójel);
- az adatelem megnevezését;
- az adatelem (maximális) hosszát;
- az adatelem meghatározását;
- az adatelem forrását (a leírt dokumentum mely részéből vagy milyen más forrásból vehető az adatelem értéke, például a címdal) vagy előállításának módját (például: meghatározott szerkezet – képlet – szerint);
- az adatelem közlésmódját (például: az egyéni szerző családi és utónevének közlési sorrendjét; a latin és cirill írásmódtól eltérő írásrendszerű dokumentumok

Adatelem-specifikáció

Hívójel	Indi- kátor	Almező azono- sító	Ismételhetőség		Dokumentumfajta és a leírás bibliográfiai szintje Az adatalem megnevezése	EK		IK		EK vagy IK része						KJ		DI		SZ		ND		GY	
			Adat- mezőben	Alre- kordban		1	2	1	2	3						1	2	1	2	2	2	1	2		
										CI	KJ	DI	SZ	ND	GY										
701	8	a	X		Egyéb, másodlagos szellemi felelősséget viselő személyek	N	N	N	N	N	N	N			N	N	N	N							
710	0	a		+	Testületi szerző	K	K	N	K	K				N ¹³	K						N ¹³	K	K		
		b		+	A testületi szerző rövidített neve	N	N	N	N	N				N	N						N	N	N		
		c		+	A testületi szerző párhuzamos neve	N	N	N	N	N				N	N						N	N	N		
		d		+	A testületi szerző helye - város	N	N	N	N	N				N	N						N	N	N		
		e		+	A testületi szerző helye - ország	N	N	N	N	N				N	N						N	N	N		
		f		+	A testületi szerző helye postai cím	N	N	N	N	N				N	N						N	N	N		
	1	a		+	A kutatást végző szervezet							K			K	K									
		b		+	A kutatást végző szervezet rövidített neve							N			N	N									
		d		+	A kutatást végző szervezet helye - város							N			N	N									
		e		+	A kutatást végző szervezet helye - ország							N			N	N									
	2	a		+	Közreadó szervezet	N	N	K													N	N	N		
		d		+	A közreadó szervezet helye - város	N	N	N													N	N	N		
		e		+	A közreadó szervezet helye - ország	N	N	N													N	N	N		
711	0	a		+	A találmány testületi bejelentője								K							K					
		c		+	A találmány testületi bejelentőjének helye - város								N								N				

Jelmagyarázat:

K - az adatalem közlése kötelező

N - az adatalem közlése nem kötelező

adatalemeinek átírási szabályait, az adatalemek rövidítési és kódolási szabályait stb.);

- az adatalem leírásának módját (például: hány szóközt kell tenni az adatalem értékének egyes részei közé, hogyan kell helyettesíteni az adott adatalemnél alkalmazott karakter-készletből hiányzó karaktereket stb.);
- különféle megjegyzéseket, amelyek segítik az adatalemek egyértelmű felfogását.

A 6. ábra a MEKOF-1 csereformátum adatalemeinek közlésmódjára hoz példát.

- Az adatalemek tartalmának és közlésmódjának meghatározása a csereformátumban szoros kapcsolatban áll
- a dokumentumok bibliográfiai leírásának szabályaival;
 - az osztályozó rendszerek alkalmazási szabályaival;
 - a dokumentumok keresőképének (az alkalmazott információkereső nyelv felhasználásán alapuló) összeállítási szabályaival;
 - a referátum vagy annotáció elkészítési szabályaival.

100 § c A REKORD ÖSSZEÁLLÍTÁSÁNAK KELTE 6

MEGHATÁROZÁS: Az eredeti rekord összeállításának vagy az NTMIR szempontjából külső rendszertől (szolgáltatótól) átvett rekord átalakításának éve, hónapja és napja.

A LEÍRÁS MÓDJA: Az adatalemet a következő szerkezetben kell megadni:

GGMMDD

ahol GG - az év utolsó két számjegye,
MM - hónap,
DD - nap.

A keltezés tetszőleges pozíciójába a „-” (kötőjel) jelet kell tenni, ha a pozíció értéke ismeretlen.

PÉLDA: A rekordot 1980. november hó 10-én állították össze.
A leírás módja: 801110

MEGJEGYZÉS: A rekordot összeállító szervezet: az a szervezet, amely az NTMIR megfelelő alrendszerében érvényes szabályok szerint a rekordot összeállította.

6. ábra Az adatalem közlésmódjának meghatározása a MEKOF-1 csereformátumban

Mivel a jelenleg érvényes bibliográfiai leírási szabályok a nyomtatott kiadványokban, könyvtári katalógusokban történő egységesítés céljából készültek, a csereformátumokban e szabályokat oly mértékben kell figyelembe venni, hogy a géppel olvasható rekord alapján közvetlenül vagy algoritmikus átalakítással a megfelelő szabályokat kielégítő bibliográfiai leírást állíthassunk elő.

E követelmény érvényes a dokumentumok keresőképének a csereformátumokban történő közlésére is.

Véleményünk szerint a referátumok és annotációk összeállítási szabályaiban a gépi feldolgozás követelményeinek fokozottabb figyelembevétele pozitívan hatna a géppel olvasható bibliográfiai adatszere és visszakeresés hatékonyságára. Ez elsősorban meghatározott karakterkészlet használatára és formalizáltabb információkereső eljárások felhasználására alkalmas referátumok kialakítására vonatkozik.

3.5 Kapcsolatkialakítás a csereformátumban

A leírásban a leírás tárgyának adatain kívül a kapcsolódó dokumentumok adatai is szerepelhetnek, meghatározott esetekben pedig szerepelnek. A kapcsolódó dokumentumok (a leírt cikket tartalmazó eseti kiadvány, a leírt dokumentum egy másik kiadása, a lefordított dokumentum eredetije stb.) adatait logikai csoportba szervezve közöljük, amely rendszerint a leírás tárgyával áll kapcsolatban. A rekord tartalmazhat olyan – kapcsolódó – dokumentumleírást is, amely nem a leírás tárgyához, hanem valamely, a leírás tárgyához kapcsolódó dokumentummal áll kapcsolatban.

A rekordon belüli logikai csoportok és kapcsolataik kialakítására különböző módszerek (például alrekordok szervezése) ismeretesek.

Vizsgáljuk meg a MEKOF–1 és MEKOF–2 csereformátumokban alkalmazott kapcsolat kialakítási módszereket

- a) a különböző rekordok közötti,
 - b) egy rekord alrekordjai közötti, valamint
 - c) egy alrekord (különböző adatmezőiben elhelyezkedő) adatelemek közötti
- kapcsolatok szempontjából.

Egy adott rekordot más rekorddal (dokumentummal) a kapcsolatot létesítő adatelem azonosítóját (kódját), a kapcsolatot létesítő adatelem értékét, és a kapcsolat jellegét tartalmazó adatelemek kapcsolhatnak össze.

A különböző rekordok összekapcsolására tetszőleges, a dokumentumot egyértelműen azonosító adatelem vagy adatelem-csoport alkalmazható. Használható e célra a rekordazonosító, az ISBN, az ISSN, illetve egyéb bibliográfiai adatelem (például meghatározott szerzők és művek címe).

A MEKOF–1 és MEKOF–2 csereformátumokban a leírt dokumentum és más dokumentumok közötti kap-

csolat jellegét tartalmazó adatelem kódolt értéket vehet fel és jelezheti, hogy az adott dokumentum tartalmazza a leírt dokumentumot, a leírt dokumentum folytatása, a leírt dokumentum korábbi kiadása, a leírt dokumentum más nyelvű kiadása stb.

Az alrekordok kapcsolásához a MEKOF–1 csereformátum két adatelemet használ fel:

- a kapcsolt alrekord kódját és
- az alrekordok közötti kapcsolat jellegét.

Az alrekordok közötti kapcsolat jellege ugyanolyan (lehet), mint a rekordok közötti kapcsolaté, ezért értékeik is megegyeznek a rekordok közötti kapcsolat jellegének értékeivel.

A MEKOF–1 csereformátumban speciális adatelemek teszik lehetővé az *egy alrekordon belüli adatelemek kapcsolását*. Ezek egyértelműen meghatározzák a kapcsolódó adatelemeket (azonosítójuk alapján) és a kapcsolat jellegét. Így például kapcsolat létesíthető a referátum és a referátum nyelve között, a keresőképbe tartozó egyes lexikai egységek között stb.

3.6 A csereformátumban felhasznált karakterkészletek

A csereformátum adatelemeit meghatározott módszerrel megadott (lásd a 3.4 fejezetet) *karakterlánconként* (string) rögzítik.

Géppel olvasható formában ezeket a karakterláncokat különféle kódkészletekkel ábrázolhatjuk [6–8]. A kódkészleteket rendszerint táblázatos formában közlik (*5. táblázat*).

A csereformátumok a közismert és az esetek többségében szabványosított kódtáblázatokon kívül felhasználhatják az ún. *tetszőleges bit-láncokat*, vagyis a rekord készítő információs intézmény által kidolgozott, illetve felhasznált kódokat is.

A rekordban alkalmazott kódkészletet a rekordfejben határozzuk meg. A csereformátumok szerkezete lehetővé teheti (MEKOF–2), hogy egyes adatelemekhez más kódkészletet alkalmazzunk, amelyet az adott adatelemhez tartozó mutatótételben határozhatunk meg.

Az a körülmény, hogy egy rekordon belül több kódkészletet lehet alkalmazni, és hogy az adatszere a saját „belső” formátumokban különböző kódkészletet alkalmazó információs rendszerek között folyik, szükségessé teszi a rekordok átkódolását, ezért célszerűnek látszik *egy információs rendszeren belül egy kódkészlet megválasztása*. Az egységes kódkészlet kiválasztását a rendszerben részt vevő információs intézmények technikai eszközei és az adott rendszerben használt karakterkészletek határozzák meg.

A kódkészleteket a rekordokban leggyakrabban felhasznált karakterek készletének megfelelően dolgozzák ki, és így az adatelemek értékeinek karakterláncbaiban előfordulhatnak olyan karakterek, amelyeknek nincs megfelelő

								0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
								0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1
								0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1
								0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
								A helyi értékek számai															
0	1	2	3	4	5	6	7	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
0	0	0	0	0	NUL	DLE	DS		SP	&	—		Ц	Й	Я	Ь	{	}	/		0		
0	0	0	1	1	SOH	DC1	SOS		≡		/		а	ј	..	Ы	А	Ј			1		
0	0	1	0	0	2	STX	DC2	FDS	SYN				б	к	ѕ	З	В	К	Ѕ		2		
0	0	1	1	0	3	ETX	DC3						с	і	т	Ш	С	Л	Т		3		
0	1	0	0	0	4	PF	RES	BYP	PN				д	м	у	Э	Д	М	У		4		
0	1	0	1	0	5	HT	NL	LF	RST				е	п	в	Щ	Е	Н	В		5		
0	1	1	0	0	6	LC	BS	ETB	UC				ю	ф	о	w	Ч	Ф	О	W	6		
0	1	1	1	0	7	DEL	IL	ESC	EOT				а	g	p	x	Ъ	G	P	X	7		
1	0	0	0	0	8		CAN						б	h	q	y	Ю	Н	Q	Y	8		
1	0	0	1	0	9		EM						'	i	r	z	А	І	Р	Z	9		
1	0	1	0	0	A	SMM	CC	SM		[]		:	Д	К	Р	Б	Х	Н	Т	З		
1	0	1	1	0	B	VT	CU1	CU2	CU3	·	Х	,	#	е	л	с	Ц	И	О	У	Ш		
1	1	0	0	0	C	FF	FS		STOP	<	*	%	@	Ф	М	Т	Д	Й	П	Ж	Э		
1	1	0	1	0	D	CR	GS	ENQ	NAK	()	-	'	Г	Н	У	Е	К	Я	В	Щ		
1	1	1	0	0	E	SO	RS	ACK		+	;	>	=	Х	О	Ж	Ф	Л	Р	Ь	Ч		
1	1	1	1	0	F	SI	US	BEL	SUB	!	^	?	"	И	П	В	Г	М	С	Н	≡		

kódjuk az adott kódkészletben. Az ilyen különleges karakterek kódolásához a karakter- és kódkészleteket bővítő módszerek alkalmazhatók.

A jelenleg legismertebb két eljárás használható együttesen és egymástól függetlenül is. Az első módszer a megfelelő kóddal nem rendelkező karaktereket egy-egy karakterlánccal helyettesíti. A helyettesítő karakterlánc elejét és végét speciális kódváltás-karakterek határozzák meg [9]. A ST SĚV 358-76 szerint nyolcbites KOI-8 kódtáblázat alapján dolgozták ki a helyettesítő karakterláncok táblázatát, amelynek egy részletét a 6. táblázat mutatja be.

A másik, karakterkészletet bővítő módszer a különböző kódkészletek egy karakterláncon belüli együttes alkalmazását teszi lehetővé. A kódkészletek váltását

speciális kódkiterjesztő-karakterek valósítják meg [10, 11]. (A kódkiterjesztő-karakterek a karakterlánc szempontjából fő kódkészletnek megfelelően vannak kódolva.) Ehhez a rekordot cserélő információs intézményeknek előzetesen meg kell állapotniuk a kiegészítőleg használt karakter- és kódkészletben.

4. A mágnesszalagos bibliográfiai adatszere formátumainak helyzete és perspektívái az NTMIR keretében folyó információcserében

Az NTMIR-ben jelenleg a mágnesszalagos bibliográfiai adatszere két rekordszerkezet használatos:

6. táblázat

Helyettesítő karakterláncok táblázata

Grafikus karakter	A karakter megnevezése	Helyettesítő karakterlánc	Kód
‡	Kettős kereszt	+	2B
•	Középső pont	.	2E
”	Kettős aposztróf	”	22
’	Egyedülálló idézőjel	’	27
”	Kettős záró idézőjel	”	22
»	Francia idézőjel	”	22
#	Terminátor	’ ДИЭЗ ’	60E4F9E5FA60

- NTP MCNTI 1–82* Rekordszerkezet mágnesszalagos bibliográfiai adatszeréhez (megfelel az ISO 2709-nek és az MSZ 193/1–83-nak) [12, 13],
- NTMIK NME 2–74 Mágnesszalagos adatrekord csereformátuma.
Ezeknek a formátum szemantikáját meghatározó két dokumentum felel meg:
- NTMIK NME 30–82 Bibliográfiai információk tartalma és közlésmódja a mágnesszalagos információcserére szánt rekordokban (MEKOF–1 – Nemzetközi Csereformátum),**
- NTMIK NME 19–82 Adatok tartalma és közlésmódja a mágnesszalagos információcserére szánt rekordokban és adatelem specifikáció (MEKOF–2 – Nemzetközi Csereformátum).

A két formátum létének okai részben történetiek. Lényegében egyidőben fogadták el a bibliográfiai adatszeréhez szolgáló, eltérő rekordszerkezetet előíró két normatív–műszaki dokumentumot. Az NTP MCNTI 1–74 elfogadásának elvi okai közül a legfontosabb az, hogy tartalmában azonos volt a nemzetközi szabvány (ISO 2709) akkori változatával, így az NTMIR és más információs rendszerek között tervezett csere céljaira ez a szerkezet volt alkalmas.

A másik rekordszerkezetet előíró normatív–műszaki dokumentum, az NTP MCNTI 2–74 elfogadása mellett szóló érvek közül a leglényegesebbek az alábbiak voltak:

- ez a szerkezet közelebb állt a „belső” formátumokhoz, tehát kisebb konverziós időt és költséget igényelt;

* A normatív–műszaki dokumentumok – kisebb, a tartalmat nem érintő átdolgozás után – a KGST SZEÁB (Szabványosítási Együttműködési Állandó Bizottság) KGST-szabványként jóváhagyta. A dokumentum jelzete: ST SÈV 4269–83. – *A szerk.*

** Jelenleg KGST-szabvány tervezet; jóváhagyásáról a KGST–SZEÁB 1984. májusi ülésén dönt. – *A szerk.*

- az NTP MCNTI 1–74-nek (és az ISO 2709 akkori változatának) olyan hibái voltak, amelyeket ez a rekordszerkezet ki tudott küszöbölni;
- ez a rekordszerkezet „egyszerűbb” volt, mint a másik.

Az NTP MCNTI 2–74 szerinti rekordszerkezet elfogadásának volt egy másik, el nem hanyagolható – gyakorlati – oka is, hogy ti. ehhez a rekordszerkezethez a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban már elkészítették és alkalmazták a formátum szemantikai részét, amely alapul szolgálhatott az NTMIR teljes formátumának kidolgozásához.

Mindezek alapján a kezdeti időszakban az NTP MCNTI 2–74 jobban megfelelt az NTMIR-en belül legnagyobb tömegben előforduló dokumentumfajták leírásának közlésére és cseréjére.

Miközben az NTMIR-ben az NTMIK NME 2–74 szerinti rekordszerkezetet alkalmazták, az ISO 46-os számú Technikai Bizottsága (TC 46) felülvizsgálta és tökéletesítette az ISO 2709-et, mindenekelőtt a rekord mutatóját illetően, amely javította az adattartalom-szervezést, elsősorban az alrekordok alkalmazása tekintetében. Az ISO által elfogadott, a lehetőségeket kibővítő változtatások alapján módosításra került a megfelelő NTMIK normatív–műszaki előírás is. Ezeket figyelembe véve készült a megfelelő magyar szabvány is.

A csereformátum szemantikai kérdéseit az NTMIR-ben először a MEKOF–2 oldotta meg. A MEKOF–2 csereformátumot a Csehszlovák UVTEI dolgozta ki, 1977-ben került elfogadásra, és a legutóbbi időkig az egyetlen dokumentum volt, amely meghatározta az NTMIR csereformátumának szemantikáját.

A MEKOF–2 csereformátum szolgált alpanyagként az NTMIK tagországok által folytatott csereformátumfejlesztési munkákban. E munka eredménye az 1982-ben elfogadott MEKOF–1 csereformátum.

A MEKOF–1 csereformátum kidolgozói az adatelemek hierarchikus szervezésére koncentráva pontosították az adatelemek körét, és ennek megfelelően átdolgozták az adatelemek készletét és státusát.

A MEKOF–1 csereformátumban korszerűbbé vált a kapcsolódó dokumentumok leírásának közlésmódja.

A MEKOF–1 csereformátum szemantikájának kidolgozásakor figyelembe vették az Unesco munkacsoportjának a *Common Communication Format* (CCF) létrehozására irányuló tevékenységét [14], illetve a munkacsoport dokumentumait.

A MEKOF–1 csereformátum tartalmazza az NTMIR tagországok szakértőinek a szemantika korszerűsítésére irányuló tevékenységét. A jelenleg érvényes csereformátumok szemantikája azonos, azaz az NTMIR-en belül egységes szemantikát alkalmazó két rekordszerkezet érvényes. Nem állíthatjuk, hogy ez a helyzet a legésszerűbb és a leggazdaságosabb, bár csökkent a mágnesszalagos bibliográfiai adatsere megvalósításához szükséges konverterek száma, de mennyiségük még mindig

meghaladja a minimálisan szükségessé. Ezért megkezdődött és napjainkban várhatóan be is fejeződik (részben már el is készült) a MEKOF-1 szerkezetén és szemantikáján alapuló KGST szabványok kidolgozása. Ezek elfogadása biztosítja a szabványt alkalmazó országoknak a lehető legkisebb számú konverterek kidolgozását.

A csereformátumok témakörében továbbra is nyitva maradnak azonban a leírási szintek, az adatelem-készletek és az adatelemek közzététel módja nemzetközi pontosításának kérdései.

Hivatkozások

1. MacKENZIE OWEN, J.: Some fundamentals behind information exchange: a view on optimal solutions. Towards a Common Bibliographic Exchange Format? International Symposium on Bibliographic Exchange Formats. Taormina, Sicily, 27-29 April 1978. Proceedings. Szerk. H. Dierickx-A. Hopkinson. Budapest, OMKDK-Technoinform; London, UNIBID, 1978. p. 9-12.
2. NTP-MCNTI 1-82. Struktura zapisi dlâ obmena bibliografičeskoj informacije na magnitnoj lente. Normativno-tehničeskie dokumenty MSNTI, 7. sz. Moszkva, MCNTI, 1982. p. 9-18.
3. NTP MCNTI 2-74. Kommunikativnyj format zapisi dannyh na magnitnoj lente. Normativno-tehničeskie dokumenty MSNTI, 3. sz. Moszkva, MCNTI, 1978. p. 15-22.
4. NTP MCNTI 30-82. Soderžanie i sposob predstavleniâ bibliografičeskoj informacii v zapisi dlâ obmena na magnitnoj lente (Meždunarodnyj kommunikativnyj format - MEKOF-1). Normativno-tehničeskie dokumenty MSNTI, Moszkva MCNTI, 7. sz. 1982. p. 19-99.
5. NTP MCNTI 19-77. Soderžanie i sposob predstavleniâ dannyh v zapisi dlâ obmena informacije na magnitnoj lente (Meždunarodnyj kommunikativnyj format - MEKOF-2). Normativno-tehničeskie dokumenty MSNTI, 3. sz. Moszkva, MCNTI, 1978. p. 23-30.
6. ST SÈV 356-76. Masiny vyčislitel'nye i sistemy obrabotki dannyh. Kody 7-bitnye dlâ obmena i obrabotki informacii.
7. ST SÈV 358-76. Masiny vyčislitel'nye i sistemy obrabotki dannyh. Kody 8-bitnye.
8. Tablica kodov EBCDIC. In: C. B. Germain: Programming the IBM/360. Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, Inc. 1967. p. 762-763.
9. Sposob predstavleniâ simvolov, ne vhodâših v KOI-8, simvolami KOI-8 s ispol'zovaniem zamenâših posledovatel'nostej na kirillovszkoj osnove (Metodičeskij material).
10. Alfavit i metody predstavleniâ v kommunikativnyh formatah složnoorganizovannyh tekstovyh dannyh (Metodičeskij material).
11. ST SÈV 360-76. Masiny vyčislitel'nye i sistemy obrabotki dannyh. Simvolny alfavitno-cifrovyye i kody. Metody rašširenâ.
12. ISO 2709-1981 Format for bibliographic information interchange on magnetic tape. 2. kiad.
13. MSZ 193/1-83 Mágnesszalagos bibliográfiai adatcsere formátuma. A rekordok szerkezete.
14. Summary reports of the Meetings of the Ad Hoc Group on the Establishment of a Common Communication Format. Paris, 1978; Paris, 1979; Ottawa, 1980; Rome, 1980.

GERŐ Péter-SKRIPKIN, V. A.: Az NTMIR mágnesszalagos bibliográfiai adatcsere-formátumáról

A mágnesszalagos bibliográfiai adatok cseréjére szolgáló csereformátumok kérdése különös fontosságú a tudományos-műszaki tájékoztatás területén. A cikk részletesen elemzi a bibliográfiai csereformátumok felépítését, összetevőit. Összehasonlítja az NTMIR-ben elfogadott két rekordszerkezetet, bebizonyítja e szerkezetek kompatibilitását. Kísérletet tesz a dokumentumtípusok osztályozására, és ismerteti a MEKOF-1 csereformátum elemeit.

* * *

GERŐ, P.-SKRIPKIN, V. A.: The ISTIS magnetic tape communication format for bibliographic records

The problems of communication formats for the exchange of bibliographic records on magnetic tape have always been regarded as issues of primary importance in scientific and technical information. In this article the structure and elements of communication formats are analyzed in detail. The two types of record structure adopted by ISTIS (the International Scientific and Technical Information System of the CMEA countries) are compared and their compatibility is proved. An attempt to classify document types is made and the elements of the standardized communication format MEKOF-1 are described.

* * *

ГЕРЕ, П. — СКРИПКИН, В. А.: Международный коммуникативный формат МСНТИ для обмена библиографической информацией на магнитных лентах

Вопрос о коммуникативном формате для библиографической информации на магнитной ленте является особо важным в области научной и технической информации. В статье подробно анализируются структура и состав коммуникативных форматов для библиографической информации. Сравниваются принятые в рамках МСНТИ две структуры записи и доказана совместимость этих структур. Сделана попытка классифицировать видов документов и описаны элементы коммуникативного формата МЕКОФ-1.

* * *

GERŐ, P.—SKRIPKIN, W. A.: Über das bibliographische Magnetband-Datenaustauschformat des IWTIS

Besondere Wichtigkeit trägt die Frage der Austauschformate des Magnetband-Datenaustausches von bibliographischen Daten auf dem Gebiet der wissenschaftlich-technischen Information. Im Artikel werden der Aufbau und die Komponenten der bibliographischen Datenaustauschformate eingehend analysiert. Es werden die innerhalb des IWTIS anerkannten zwei Rekordstrukturen verglichen und es wird die Kompatibilität dieser Strukturen bewiesen. Es wird versucht, die Dokumententypen zu klassifizieren. Es sind die Elementen des Austauschformates MEKOF-1 beschrieben.

* * *

MEGJELENT

Az NTMIR programcsomagjai: KÁMA

(Az NTMIR dokumentumai sorozat 24. füzete)

A kiadvány a KÁMA távadatfeldolgozási monitornak az automatizált tudományos—műszaki információs rendszerekben történő alkalmazását ismerteti. Leírja a tudományos—műszaki információs rendszereknek a KÁMA segítségével történő fejlesztését. Elemzi a feladatok jellegét, leírja a KÁMA szolgáltatásait. Módszertani útmutatást ad a párbeszédés tudományos—műszaki információs rendszerek fejlesztéséhez. Ismerteti a KÁMA alkalmazása során a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központban szerzett tapasztalatokat.

Elsősorban ESZR-berendezéseken távadatfeldolgozó rendszereket kidolgozó programozók számára ajánljuk.

A kiadvány terjedelme kb. 8 szerzői ív, ára: 184,— Ft.

Megrendelhető az OMIKK Értékesítési osztályától: (1428 Budapest, Pf. 12.)